

Basic and important terms of gas sales contracts

Abstract

UNDOUBTEDLY, NATURAL GAS IS ONE OF THE MOST IMPORTANT SOURCES OF ENERGY SUPPLY IN THE NEW CENTURY. THE USE OF NATURAL GAS HAS BEEN INCREASING IN RECENT YEARS SO THAT IT IS NOW REFERRED TO AS AN IMPORTANT SOURCE OF ENERGY. IN THE MEANTIME, VARIOUS ISSUES MAY ARISE BETWEEN SUPPLY AND DEMAND, OR CONDITIONS MAY BECOME SUCH THAT ONE OF THE PARTIES SUFFERS FROM DEFICIENCIES IN THE IMPLEMENTATION OF THE CONTRACT, SO GAS CONTRACTS MUST BE WRITTEN IN A VERY PRECISE MANNER. NOW, IN THIS RESEARCH, AN ATTEMPT HAS BEEN MADE TO DELVE INTO THE CONDITIONS AND REQUIREMENTS OF GAS SALES CONTRACTS WITH REGARD TO THE ISSUE OF GAS SALES CONTRACTS. SO THE MAIN QUESTION IS, WHAT ARE THE GAS SALES CONTRACTS? THE FINDINGS SHOW THAT GAS DELIVERY, TIME AND PLACE, EQUIPMENT AND IMPLEMENTATION FORECASTS AND COMMITMENT TO RESPONSIBILITY OR COMPENSATION FOR THOSE GAS CONTRACTS ARE AN IMPORTANT PART OF THE PROVISIONS. THE ARTICLE HAS BEEN COMPILED BY LIBRARY AND DESCRIPTIVE-ANALYTICAL METHOD.

KEYWORDS: GAS, GAS CONTRACTS, ENERGY, INTERNATIONAL RIGHTS

شروط اساسی و مهم قراردادهای فروش گازی

محسن حبیبی تنها^۱ معصومه رشاد^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۱۲

چکیده

بدون شک گاز طبیعی یکی از مهمترین منابع تامین انرژی در قرن جدید است. استفاده از گاز طبیعی در سالهای اخیر روندی فزاینده داشته به گونه ای که اکنون از آن به عنوان منبع مهمی از انرژی یاد می شود. در این بین ممکن است بین عرضه و تقاضا مسائل مختلفی مطرح شود یا شرایط به گونه ای شود که یکی از طرفین در اجرای قرارداد دچار کاستی هایی شود بنابراین باید قراردادهای گازی به شکل کاملاً دقیقی نگاشته شوند. حال در این تحقیق سعی بر آن شده با توجه به موضوع قراردادهای فروش گاز به کنکاش در شرایط و الزامات قراردادهای فروش گاز پرداخته شود. بنابراین سوال اصلی این است که قراردادهای فروش گازی شامل چه مواردی می شود؟ یافته ها نشان می دهد که تحویل گاز، زمان و مکان، تجهیزات و پیش بینی های اجرا و تعهد به مسئولیت یا جبران آن قراردادهای گازی بخش مهمی از مفاد را شامل می شود. مقاله به روش کتابخانه ای و توصیفی -تحلیلی گردآوری شده است.

واژگان کلیدی: گاز، قراردادهای گازی، انرژی، حقوق بین الملل

مقدمه

بدون شك گاز طبیعی یکی از مهمترین منابع تامین انرژی، و یک کالای کاملاً استراتژیک (حسن‌تاش، ۱۳۸۶:۴۲) در قرن جدید به حساب می‌آید. استفاده از گاز طبیعی در سالهای اخیر روندی فزاینده داشته به گونه‌ای که اکنون از آن به عنوان منبع مهمی از انرژی یاد می‌شود که وارد عرصه رقابت با نفت خام شده است. روشن‌ترین دلیل افزایش اهمیت گاز طبیعی ورود آن به بازار رقابت با دیگر منابع انرژی، آماری است که از وابستگی روز افزون بخش صنعتی جهان به گاز طبیعی حکایت دارد بطوری که میزان استفاده بخشهای مختلف صنعتی جهان از گاز طبیعی به عنوان منبع تامین انرژی، به ۴۴ درصد رسیده و در این بین، سهم مصرف نیروگاهها از این حامل انرژی حدود ۱۳ درصد بوده است (روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران، ۱۳۸۸:۱۲). گاز طبیعی، با کاهش دی‌اکسید کربن و تثبیت نمودن ورود گازهای گلخانه‌ای به جو زمین می‌تواند تاثیر مثبتی جهت جلوگیری از روند رو به رشد گرم شدن کره زمین بگذارد (Morishima, 2006:1). گاز طبیعی می‌تواند در بسیاری از قسمتهای مختلف صنایع و تکنولوژی از جمله در نیروی مغناطیسی و همچنین در مصارف خانگی مورد استفاده قرار گیرد (eia, 2006:2). با توجه به آمار منتشره، کل ذخائر گاز طبیعی در جهان ۱۸۳/۱ تریلیون متر مکعب بوده بطوریکه از این مقدار، سهم سایر مناطق جهان ۵۹/۸ درصد و سهم خاور میانه ۴۰/۲ درصد است. کل ذخائر گاز طبیعی در جهان در مقایسه با سال ۲۰۰۴ بطور متوسط سالیانه حدود ۰/۵ درصد افزایش یافته چنانکه کشورهای قاره آمریکا و حوزه اقیانوس آرام از بیشترین رشد برخوردار بوده اند ولی با عنایت به سهم مناطق از کل ذخائر جهان، خاور میانه با ۰/۷۱ تریلیون متر مکعب بعد از حوزه اقیانوس آرام از بیشترین حجم ذخائر گاز طبیعی اضافه شده برخوردار بوده است (روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران: ۱۲). تقریباً سه چهارم گاز طبیعی جهان در خاورمیانه و اوراسیا قرار دارد، و ایران دومین دارنده ذخائر گاز در جهان است و بعد از روسیه و قبل از قطر و کانادا قرار دارد (خالقی، ۱۳۸۸:۱۶). حال قراردادهای فروش گاز که بین دو طرف برای تحویل دهی و تحویل‌گیری گاز در قبال پرداخت وجهی مقرر منعقد می‌گردد، از طرفی ممکن می‌باشد که با توجه به بلند مدت بودن این نوع قراردادها، اختلافات و یا مشکلات حقوقی در زمینه نوع انجام وظایف و تعهدات طرفین قرارداد ایجاد شود، مثل تغییر در میزان تحویل دهی و یا تحویل‌گیری گاز و یا نوع پرداخت‌ها در این قراردادها و یا تعدیلاتی که احتمال دارد در قرارداد ایجاد شود از همین در این تحقیق به شرح و بیان مواد و شروط مختلف و تجزیه و تحلیل آن شروط احتمالی و خاص در قراردادهای فروش گاز تا حصول نتیجه‌ای مطلوب جهت آگاهی از این قراردادها پرداخته خواهد شد. سوال اصلی این است که در قراردادهای گازی چه شروط اساسی باید درج گردد؟ مقاله به روش توصیفی-تحلیلی و با اسناد کتابخانه‌ای گردآوری شده است.

چارچوب مفهومی

قرارداد به طور کلی به توافق نامه‌ای اشاره دارد که بین دو یا چند طرف برای تعیین شرایط و قوانینی که برای رابطه‌شان اعمال می‌شود، امضا می‌شود. قرارداد می‌تواند درباره موضوعات مختلفی از جمله خرید و فروش، اجاره و استتجار، تدارکات، خدمات، یا هر نوع توافق دیگری باشد. قرارداد گازی یک نوع قرارداد است که بین دو یا چند طرف به منظور خرید و فروش گاز طبیعی یا هر نوع گاز دیگری در توافقنامه‌ای امضا می‌شود. این قرارداد شرایط و مقرراتی را تعیین می‌کند که بین طرفین برای خرید و فروش گاز اعمال می‌شود، مثل قیمت، حجم و کیفیت گاز، مدت زمان و شرایط تحویل گاز، شرایط پرداخت و دیگر مسائل مربوط به این تجارت. نوشتن قرارداد گازی بسیار مهم است به دلیل چندین دلیل:

۱. تعیین شرایط: قرارداد گازی به طرفین کمک می‌کند تا شرایط معامله را به صورت دقیق و واضح تعیین کنند. با نوشتن قرارداد، هر دو طرف پیش نیازها، حقوق و تعهدات خود را می‌توانند محکم تعیین کنند و از هرگونه ابهام یا تفسیر ناخواسته جلوگیری کنند.

۲. حفاظت از منافع: قرارداد گازی به طرفین کمک می‌کند تا حقوق و منافع خود را حفظ کنند. با تشریح دقیق شرایط خرید و فروش، قیمت و شرایط پرداخت، کیفیت گاز و سایر مسائل مربوطه، هر دو طرف می‌توانند از ریسک‌ها و ابهامات حاکم بر تعاملات تجاری گازی جلوگیری کنند.

۳. انطباق با قوانین و مقررات: قرارداد گازی به طرفین کمک می‌کند تا با قوانین و مقررات مربوطه انطباق داشته باشند. در صنعت گاز، قانون و نظامنامه‌هایی وجود دارند که برای حمایت از امنیت و بهره‌برداری مسئولانه از منابع گاز طبیعی تعیین شده‌اند. نوشتن قرارداد گازی به طرفین کمک می‌کند تا با این قوانین و مقررات انطباق داشته و مشکلات قانونی را کاهش دهند.

در کل، نوشتن قرارداد گازی ضروری است برای تضمین حقوق و تعهدات طرفین، جلوگیری از ابهامات و تفسیرهای ناخواسته، حفاظت از منافع و انطباق با قوانین و مقررات مربوطه. معمولاً قراردادهای فروش گاز پیچیده و بعضی اوقات برای انعقاد آنها سالها زمان می‌برد. البته هر پروژه فروش و حمل و نقل گاز نیازمند معرفی سه اصل مهم است:

- ۱- برنامه ریزی برای فروش گاز
- ۲- برنامه ریزی برای حمل و نقل گاز
- ۳- هماهنگی میان فروش و انتقال گاز در زمینه پروژه‌های اقتصادی

بنابراین قرارداد فروش گاز یک توافق می‌باشد برای تبادل کالاها بین فروشنده و خریدار در حالی که فروشنده متعهد به تحویل گاز در روز تعیین شده و خریدار ملزم به پرداخت پول در زمان تحویل می‌باشد. قرارداد فروش گاز وسیله‌ای است

جهت مشخص نمودن میزان گاز از لحاظ مبلغ آن که بوسیله آن فروشنده می تواند منابع گازی خود را بصورت مالی برنامه ریزی نماید (Roberts, 2008: 15). در هر قرارداد فروش گاز باید ماهیت دقیق ظرفیت انجام پروژه توسط خریدار و یا فروشنده معلوم و همچنین ماهیت کالایی که در اثر انجام قرارداد فروخته یا خریداری می شود و همچنین وظایف و حقوق شرکا در طول مدت پروژه باید مشخص گردد. در همین رابطه برای عقد قرارداد فروش گاز طرفین قرارداد الزاماتی را برای رعایت استانداردها در قرارداد می گنجانند در کل قرارداد فروش گاز بر اساس نیازها و احتیاجات تجاری و اجرای طرفین منعقد می گردد. البته ممکن است بر اساس شرایطی در زمانهای بعدی این قرارداد مورد بازبینی قرار گیرد.

قراردادهای فروش گاز اغلب بر اساس یکی از شرط ها که همان قرارداد "دریافت یا پرداخت" است نیز نامیده شود. در قرارداد فروش نفت، ذغال سنگ و بسیاری از سوختها، شرط صریحی مبنی بر اینکه حتی اگر خریدار کالا را دریافت نکرده، می بایست در قبال آن پرداخت صورت دهد، وجود ندارد. بنابراین اگر خریدار از انجام تعهد خود یعنی تحویل گرفتن و پرداخت مبلغ آن خودداری نماید، فروشنده مستحق دریافت خسارت می باشد، ولی در قرارداد فروش گاز اغلب شرطی وجود دارد که از این رخداد جلوگیری می نماید و بر اساس آن خریدار چه گاز را تحویل گرفته باشد و چه تحویل نگرفته باشد می بایست پرداخت را انجام دهد. که در این رابطه در مبحث مربوط به دریافت یا پرداخت بحث می نمائیم (Unknown, 1978: 1).

در قراردادهای فروش گاز هدف اصلی فروشنده این می باشد که یک توافق با ثبات و با دوامی را برای طولانی مدت جهت فروش گاز انجام دهد. تا بر اساس آن یک سطح قابل قبولی از درآمد را توسط آن قرارداد فروش گاز بدست آورد. و به همین دلیل در مذاکره اصلی شروطی را در قراردادهای فروش گاز می گنجاند که انجام توانایی های و احتیاجات خود را مطمئن سازد و به همین جهت هم خریدار در برای انجام توانایی ها و احتیاجات خود شروطی را قرار می دهد که در نتیجه مذاکره طرفین در قرارداد این شروط گنجانده می شود (Roberts, 29-30). طرفین قراردادهای گازی از طریق قراردادها به اهداف زیر دنبال می کنند:

۱. تأمین منابع درآمد: تأمین کنندگان گاز از طریق قراردادها تأمین منابع مالی و درآمدی خود را برای طولانی مدت تضمین می کنند.

۲. تأمین یک بازار خرید مطمئن: خریداران گاز به وسیله قراردادها می توانند تأمین منبع گاز مطمئن و پایدار برای فعالیتهایشان تضمین کنند.

در ادامه به شرایط و ملاحظات قراردادهای گازی پرداخته می شود.

شرایط و ملاحظات قراردادهای گازی

به طور اجمالی می شود گفت که در قراردادهای فروش گاز مکانی تعیین می شود جهت تحویل گاز که به آن نقطه تحویل می گویند که فروشنده می بایست در آن مکان تعهداتش را نسبت به خریدار انجام دهد.

گفتار اول: نقطه تحویل

نقطه تحویل مکانی است که در آن گاز از فروشنده به خریدار تحویل داده می شود و در اصل مکانی می باشد که در آن منافع بخش های بالادستی و پایین دستی زنجیره تامین با یکدیگر پیوند می خورد. مکان تحویل معمولاً به عنوان یک مکان جغرافیایی دقیقی و در درون آن مکان نیز به عنوان نقطه ای درگیر تعریف می شود که ارتباط بین تجهیزات تولید فروشنده و تجهیزات دریافت خریدار صورت می گیرد. معمولاً در قراردادهای فروش گاز نقطه تحویل با تصویری گرافیکی به منظور ارائه اطلاعات بهتر نمایش داده می شود (Roberts, 2008: 61).

گفتار دوم: حق مالکیت، محافظت، ریسک

بصورت کلی نقطه تحویل عبارتست از مکانی که در آن حق مالکیت گاز، محافظت از آن و ریسک آسیب دیدن و یا از دست رفتن آن از فروشنده به خریدار منتقل می شود و همچنین مکان تحویل در تخصیص مسئولیت های مالیاتی به فروشنده و خریدار نیز تعیین کننده خواهد بود. و اگر بخواهیم به طریقه موردی بگوییم که چه مواردی در نقطه تحویل از فروشنده به خریدار منتقل می شود به این صورت می شود:

- مالکیت
- حفظ و نگهداری
- ریسک از بین رفتن
- موارد خسارتی که گاز ایجاد می نماید

گفتار سوم: تعهدات مربوط به تحویل کالا

تعهد فروشنده این است که گاز را در نقطه تحویل و بر اساس تعیین مقدار درخواستی خریدار به او تحویل گردد و در این راه باید دقت شود تا فروشنده بر اساس وظایف خود موارد مربوط به تحویل گاز را انجام دهد. در قراردادهای فروش گاز معمولاً دو نوع عبارت گفته می شود یکی اینکه فروشنده گاز را به خریدار «تحویل خواهد داد» و یا اینکه فروشنده به خریدار گاز را «پیشنهاد خواهد داد». در هر یک از این حالتها قانونی را که فروشنده از آن تبعیت می کند این است که محموله گاز را مطابق با تعیین نیاز خریدار در نقطه تحویل برای وی فراهم می کند. فروشنده هم باید اطمینان نماید که اجرای تعهداتش بر فرآیند تحویل گرفتن گاز توسط خریدار بستگی ندارد، چون در این صورت خریدار ممکن است تصمیم بگیرد که محموله گاز را تحویل نگیرد و این سوال پیش می آید که آیا فروشنده به تعهدات خود عمل کرده یا خیر و آیا در این خصوص کاستی در عملکرد داشته یا خیر، که می بایست با تحویل گرفتن خریدار جلوی این اختلافات را هم گرفت.

گفتار چهارم: وقفه در تحویل گاز

در قراردادهای فروش گاز فروشنده می تواند این حق را برای خود محفوظ دارد که تحویل گاز به خریدار را به تعویق اندازد. البته این امر معمولاً برای مدت زمانی محدود با اطلاع قبلی خریدار و به دفعات معدودی در سال انجام می شود، که چنین حالتی از نظر تجاری برای فروشنده یک مزیت است چون فروشنده اگر بخواهد به طور همزمان گاز را به چند نفر بفروشد با توجه به چنین حقی فروشنده می تواند انتخاب نماید که گاز را ابتدا به کدام خریدار بدهد و یا اینکه ممکن است فروشنده گاز را با یکی از کشورهای شریک تولید و عرضه نماید که احتمال دارد در فرایند استخراج نفت خام و یا تولید گاز اشتراکی وقفه ای حاصل شود که این حق در این زمان بسیار به فروشنده کمک می نماید. البته از جانب خریدار این حق فقط مورد قبول است که وی بتواند در زمان وقفه از منابع دیگری برای تامین گاز تهیه نماید و یا اینکه در دوره های تعویق بتواند از سوختهای جایگزین گاز استفاده نماید که در این زمینه هم فروشنده برای قبول خریدار اقدام نماید به تخفیف در بهای گازی که در آینده بعد از وقفه عرضه می شود که با توجه به این شرایط ویژه خریدار قبول نماید.

در هر حال فروشنده می بایست به این امر توجه نماید که در صورتیکه از این حق استفاده نماید دیگری تعهدات او را شامل نمی شود از جمله تعهداتی مثل اینکه در قرارداد حمل و نقل گاز فروشنده به عنوان حمل کننده شناخته می شود و تعهد دارد و ظرفیت حمل و نقل او با توجه به تعویق حمل گاز پیش می آید و این خود باعث استفاده نشدن از ظرفیت های خطوط انتقال گاز است که فروشنده می بایست به این موارد اشراف کامل داشته باشد (ibid:70).

مبحث دوم: دوره ها و تاریخهای قراردادی^۱

معمولاً در قراردادهای فروش گاز مواردی موثر می باشد، مواردی از قبیل یک سری از تاریخها، دوره های قراردادی مواعد که از جمله آنها می شود به تاریخ شروع قرارداد، تاریخ اجرایی شدن آن و تاریخ تأثیر آن، دوره آزمایش، دوره صعود، دوره ثبوت، دوره افول و دوره افزایش قرارداد و در انتها دوره خاتمه قرارداد اشاره نمود. اثر بخشی قانونی و تجاری قراردادهای فروش گاز پس از امضای آن با توجه به پیش شرط ها و نیز با توجه به تاریخ شروع آن تعیین می شود.

گفتار اول: دوره اصلی

ما برای شناخت دوره اصلی قرارداد می بایست سه تاریخ را بشناسیم یکی تاریخ اجرا و دیگری تاریخ انقضای قرارداد و دیگری تاریخ شروع قرارداد است. تاریخ اجرای قرارداد زمانی است که قرارداد امضا می شود و تاریخ خاتمه قرارداد هم بر اساس برنامه زمان بندی شده می باشد. بنابراین دوره اصلی قرارداد مدت زمان میان تاریخ اجرایی شدن قرارداد و تاریخ خاتمه آن می باشد.

^۱ . Term and Effectiveness

گفتار دوم: پیش شرط ها (شروط)

ممکن است خریدار با فروشنده تمایل داشته باشند که پیش شرط هایی را به منظور اثر بخشی کامل قراردادهای فروش گاز تعیین نمایند. در صورتی که چنین پیش شرط هایی مقرر شدند، برخی از مفاد قراردادهای فروش گاز محقق نمی شوند مگر اینکه شرایط تعیین شده برآورده شده باشند و یا از آن ها چشم پوشی شده باشد. مفادی از قراردادهای فروش گاز که بدین ترتیب به حالت تعلیق در می آیند عبارتند از:

- تعهدات خریدار در خصوص تحویل یا پرداخت^۱
- تعهد فروشنده در خصوص تحویل گاز
- مسئولیت های فروشنده در خصوص عدم موفقیت در تحویل گاز
- تعهد هر یک از طرفین در خصوص صرف هزینه جهت توسعه زیر ساخت ها

از دیدگاه اقتصادی، فلسفه اصل تعیین شده شرط ها این است که تعهد طرفین در خصوص صرف هزینه جهت توسعه زیر ساخت ها به تعویق می افتد، تا زمانی که روشن شود قراردادهای فروش گاز قابلیت اجرایی شدن به عنوان یک موافقت نامه موثر را دارد. در صورتی که پیش شرط ها برآورده نشده و از آنها چشم پوشی نشده باشد، و در این حال زمان قراردادهای فروش گاز به پایان برسد. در این صورت دست کم طرفین قرارداد هزینه ای را جهت توسعه (بی مورد) زیر ساخت ها متحمل نشده اند تعیین پیش شرط ها، قابل اجرا بودن قراردادهای فروش گاز را به تعویق نمی اندازد. بسیاری از مفاد قراردادهای فروش گاز به لحاظ قانونی پس از اجرای قراردادهای فروش گاز قابل اجرا خواهند بود. پیش شرط هایی که معمولاً در یک قرارداد فروش گاز در نظر گرفته می شوند بشرح ذیل می باشد:

بند اول: موافقت ها و مجوزها

تعیین کردن موافقت ها و مجوزهای اساسی که به منظور وضوح بیشتر باید با جزئیات و به دقت ذکر شده باشند، نه این که به بیان کلیات اکتفا شده باشد.

بند دوم: سرمایه

تعیین سرمایه های موجود نزد طرفین به منظور تحقق بخشیدن به تعهدات (که می تواند در قالب موافقت نامه های مالی و یا دوره های مالی تعریف شده و حاصل گردد)

بند سوم: سایر موافقت نامه ها

تاثیر این تعهدات خاص دیگری در زمینه پروژه گازی اجرا شده اند مانند موافقت نامه هایی در خصوص فروش مجدد گاز توسط خریدار، موافقت نامه هایی در خصوص انتقال گاز توسط طرف مسئول، وثیقه، و سایر موارد قانونی که البته ممکن است خود این موارد هم پیش شرط های خاص خود را داشته باشند و در برخی موارد به صورت غیر مشروط در

^۱. take or pay

آیند. البته لازم است که در هنگام تعیین پیش شرط برای چند سند پروژه دقت لازم به عمل آید تا شرایطی که باعث بی قید و شرط شدن یکی از بخشهای یک سند شده اند در تمامی اسناد دیگر تکرار نشوند، زیرا این امر ممکن است سبب پدید آمدن یک حرکت دورانی بی حاصل و غیر قابل حل گردد.

بند چهارم: تجهیزات

عمل کردن هر یک از طرفین به تعهدات مربوط به ایجاد تجهیزاتی جهت اجرای بهتر قرارداد فروش گاز می تواند به عنوان یک پیش شرط در نظر گرفته شود. هر چند که توانی فروش و خرید گاز و تعهدات مربوط به انتقال گاز به این معنی است که پیش شرطها عمدتاً در بردارنده آگاهی دادن به پیمانکار در خصوص پیشرفت در ایجاد تجهیزات مذکور هستند، و نه تکمیل شدن فرآیند ایجاد تجهیزات که البته طرفین در صورت عدم موفقیت در ایجاد تجهیزات مذکور مسئولیت هایی را بر عهده خواهند داشت. مگر این که به دلیل حوادث غیر مترقبه مسئولیت ها از عهده آنها ساقط شود (Roberts, 2008: 75-76).

گفتار سوم: تاریخ شروع

هر چند که قراردادهای فروش گاز پس از تاریخ اجرا از نظر قانونی لازم الاجرا می باشد، اما ممکن است در قراردادهای فروش گاز تاریخ شروع جداگانه ای نیز در نظر گرفته شود که تعهدات طرفین از آن تاریخ اجرایی می شوند. از تاریخ شروع حق خریدار در خصوص درخواست گاز و نیز تعهدات وی در خصوص پرداخت اجرایی می شوند. همچنین از تاریخ شروع، تعهد فروشنده در خصوص فراهم کردن گاز و مسئولیتهای وی در قبال کاستی ها نیز لازم الاجرا می شوند.

دغدغه اولیه خریدار اطمینان حاصل کردن از این امر است که تعهدات وی در خصوص تحویل گرفتن گاز و یا پرداخت^۱ اجرایی نخواهد شد. دغدغه فروشنده نیز این می باشد که تعهدات وی در خصوص تحویل دادن گاز تا بیش از شروع به کار تجهیزات تولید گاز وی آغاز نخواهد شد تا دچار کسری گاز نگردد؛ در نتیجه تعیین شروع برای هر دو طرف از اهمیت بالایی برخوردار خواهد بود.

مگر در هنگامی که یک تاریخ شروع دقیق مورد توافق قرار گرفته باشد، مکانیزی می ممکن است برای تعیین تاریخ آغاز قراردادهای فروش گاز در نظر گرفته شود. این امر طرفین را قادر می سازد تا فعالیتهای خود را به گونه ای هماهنگ سازند که فروشنده بتواند محموله را در تاریخ شروع فراهم کرده و خریدار بتواند آن را در این تاریخ تحویل گیرد. از خلال چنین مکانیزی یکی از طرفین غالباً فروشنده است که کلام نهایی را در تعیین شروع می زند، که البته طرف مذکور گفتگوهایی را نیز در این خصوص با طرف مقابل انجام می دهد و تاریخ شروع را طی مراحل متعددی تعیین می نماید. این مکانیزم باعث می شود که تاریخ آغاز به دقت تعیین شود و البته مقداری قابلیت انعطاف برای طرفین در خصوص زمان بندی تعهدات فراهم می آورد.

^۱. take or pay

گفتار چهارم: مسئولیت در قبال آغاز دیر هنگام^۱

از آن جا که تاریخ آغاز تاریخی کلیدی در رابطه فروشنده / خریدار به شمار می رود ممکن است قرارداد فروش گاز مسئولیت های سنگین تری را در خصوص آماده نبودن طرفین برای انجام تعهدات در تاریخ معین تعیین نماید. آزمون آماده بودن طرفین برای انجام تعهدات در تاریخ آغاز را می توان با بررسی کردن میزان فراهم بودن تجهیزات خاص تعیین نمود.

گفتار پنجم: دوره آزمایش^۲

دوره آزمایش در قرارداد فروش گاز دوره ای می باشد که قبل از تاریخ شروع قرارداد فروش گاز که قبل از تاریخ شروع قرارداد تحویل گاز که در آن فروشنده و خریدار تجهیزات جدیدی را جهت تولید، انتقال، دریافت و مصرف گاز ساخته و نصب می کنند تا توسط طرف دیگر در این مدت زمانی خاص از لحاظ فنی مورد آزمایش و امتحان قرار بگیرد بنابراین در این دوره ممکن است مقدار یعنی گاز جهت آزمایش توسط فروشنده به خریدار داده شود که این گاز را گاز آزمایشی می نامند. این دوره می تواند با ایجاد یک زمانی مثل زمان آمادگی تجهیزات فروشنده بر اساس یک معیار تعریف شده شروع شود و تا یک مدت زمانی ثابت (مثلا ۹۰ روز) ادامه یابد.

مبحث سوم: مقادیر و میزان ها ، ترازها و ذخائر^۳

در هر دو صورتی که فروشنده گاز را در اصول خاص هماهنگی تحویل دهد یا از منابع مشخص شده این کار را انجام دهد، قرارداد فروش گاز این مهم را فراهم می آورد که مقدار و میزان گازی که فروشنده می فروشد و مقداری که خریدار به دست می آورد، در چارچوب قرارداد فروش گاز در مقدار ارزیابی در توالی سالانه یا بیشتر قرار می گیرد.

گفتار اول: بیان مقدار و میزان گاز^۴

مقدار و میزان های گاز می توانند در قرارداد فروش گاز در بخش های حجیم یا با ارجاع به ارزش حرارتی آن گاز بیان شود.

اگر چه این مسئله روشن است که در قرارداد فروش گاز چیزی که خرید و فروش می شود گاز است، اما لازم است تا این موضوع در بحث میزان گاز به قسمتهای کوچکتری تقسیم گردد.

شرط میزان گاز از اهمیت فوق العاده ای برخوردار می باشد برای اینکه تعیین کننده میزان، گازی است که روزانه یا ماهانه و یا سالانه قرار است تحویل خریدار گردد.

1 . Late start liability

2 . Commissioning

3 . RESERVES

4 . Expressing Quantities

گفتار دوم: مقدار و میزان قراردادی

اولین وظیفه خریدار و فروشنده تعیین حداکثر مقدار گاز است که تحت قرارداد فروش گاز فروخته می شود، مقدار قراردادی است ارائه حداکثر مقدار گازی که فروشنده موظف به تحویل آن به خریدار در طول حیات قرارداد فروش گاز است نیز بکار می رود را مقدار قراردادی نیز می گویند (Roberts, 2008: 86).

فروشنده مقدار قراردادی را محاسبه می کند که این قرارداد برای ارائه با ارجاع به مقدار ترازهای اقتصادی گازی که تخمین زده شده ارزش دارد آماده باشد. و همچنین با ارجاع حجم هایی که برای آن مقرر شده است. خریدار مقدار قراردادی را محاسبه می کند که به اهداف تجاری اش نیازمند است. رقابتی مبنی بر اینکه خریدار چه مقدار گاز در مقابل دارد و چه مقدار گاز خریدار نیاز دارد که تعریفی را از مقدار قرارداد در قرارداد فروش گاز برای آن تعیین کند. معمولاً میزان قراردادی توسط فروشنده و بر اساس امکان بهره وری اقتصادی از مخازن تخمین زده می شود. با این حال این میزان و مقدار باید پاسخگوی نیازها و مقتضیات تجاری خریدار باشد.

گفتار سوم: مقدارهای قراردادی سالانه^۱

مقدار قرارداد سالانه (مقدار قراردادی سالانه) حداکثر مقدار گاز را نشان می دهد که فروشنده موظف به تحویل آن به خریدار در هر سال است. مقدار قراردادی سالانه بویژه مرتبط است به پایه و اساس قراردادهای دریافت یا پرداخت (یا دریافت و پرداخت) سالانه خریدار.

گفتار چهارم: مقدار قراردادی ماهانه

احتمال دارد بعد از اینکه مقدار قراردادی سالانه تعیین شد، طرفین قرارداد فروش گاز نسبت به فرمول ماهانه توافق نمایند. این فرمولاسیون در همه این قراردادهای قرارداد فروش گاز ظاهر نمی گردد، از آنجا که این توافقات معمولاً به سوی مقدار قراردادی سالانه قرارداد روزانه مبادرت می ورزد، اما دو نمونه وجود دارد که در آن استفاده ای دارد:

بند اول: پیش بینی ماهانه

که فروشنده تمایل دارد که خریدار پیش بینی های گاز یا تعیین مقدار آن را روی یک اصول ماهانه به عنوان بخشی از عملکرد های تنظیم ارائه دهد.

بند دوم: پرداخت یا دریافت ماهانه:

که یک روند دریافت یا پرداخت ماهانه در قرارداد فروش گاز وجود دارد.

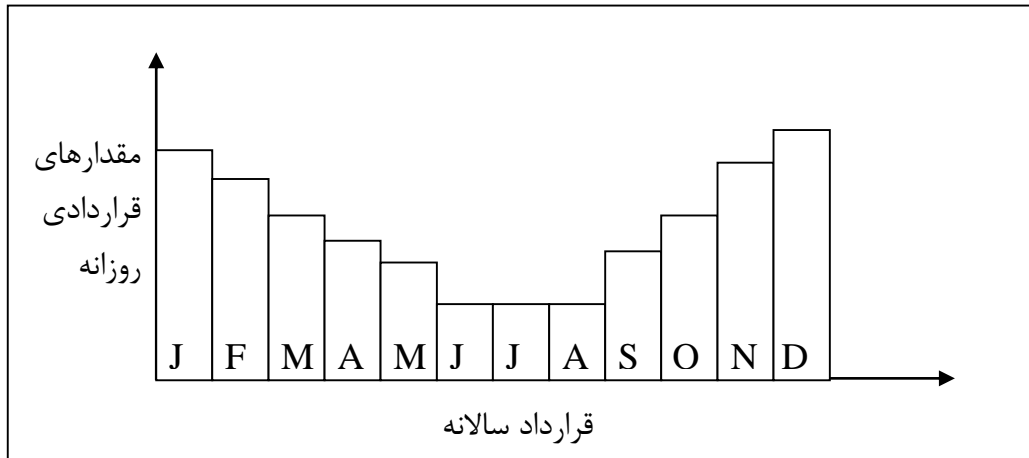
گفتار پنجم: مقدار قرار دادی روزانه

با توجه به محموله های لوله های گازی، خریدار و فروشنده مقدار گاز را که بوسیله فروشنده در سال تحویل داده می شود را محاسبه می کنند. این مقدار قراردادی روزانه (مقدار قراردادی روزانه) می توان به سادگی به عنوان محصولی از مقدار قرارداد سالانه مقدار قراردادی سالانه تقسیم شده بوسیله رقم کلی روزها در سال ناشی شود، اما اهمیت ویژه مقدار قرارداد

^۱ . Annual Control Quantity

روزانه مقدار گازی را که در حقوق خود در قرارداد فروش گاز به کاربرد سالانه عنوان می شود را تنظیم می کند. یعنی در واقع مبنای محاسبه در بسیاری از شروط دیگر است. میزان روزانه گاز، انعکاس دهنده میانگین سالانه گازی است که روزانه تحویل داده می شود.

اگر قرارداد فروش گاز الگوهای مقدار گاز فصلی را برای دوره سالانه خریدار تشخیص دهد (که گاز منشعب شده در چرخه زمستان و تابستان) مقدار قراردادی روزانه می تواند در پایه های ماهانه در سال متغیر باشند: (Roberts,2008:90).

خریدار ممکن است در قرارداد فروش گاز یک حق یکجانبه در کاهش مقدار قراردادی روزانه (در نتیجه محدودیت های مشخص) در پاسخ به درخواست های تعویض بازار برای گاز در طول حیات قرارداد فروش گاز داشته باشد اما پذیرش ممکن است برای خریدار مشکل باشد. انتظارات فروشنده تحت قرارداد فروش گاز دریافت عایدی برای فروش حجم معینی از گاز در قیمت معین است. هر تغییر رو به پایینی در آن حجم (در کاهش مقدار قراردادی روزانه) در برگشت عایدی های فروشنده تأثیر می گذارد.

- بند اول: دوره ثبوت مقدار روزانه گاز

در قراردادهای فروش گاز که میدان گازی اختصاص به خریدار داده می شود، یک دوره ای وجود دارد که این دوره برای تحویل مقدار روزانه قراردادی برای سالیان ابتدای قرارداد تعیین می گردد که به دوره ثبوت روزانه قراردادی معروف است که این دوره می تواند مشخص برای یک بازه زمانی باشد.

و دیگر اینکه احتمال دارد شرط گردد که این دوره تا زمان تولید یک مقدار معینی از ذخائر گازی ادامه داشته باشد. میزان روزانه قراردادی در تمام زمانهای قرارداد فروش گاز به مقداری می باشد که در قرارداد فروش گاز مشخص شده باشد.

بند دوم: دوره افول مقدار روزانه گاز

بعد از اینکه دوره ثبوت رو به اتمام گذاشت، قرارداد اختصاص میدان گازی وارد دوره ای می گردد که معمولاً در بین سالهای بعد از بازه زمانی مشخص ایجاد می شود که به دوره افول میزان روزانه گاز معروف گشته است. در طی این دوره تعداد روزانه گاز هر سال بر اساس ظرفیت و گنجایش تولید میدان گازی مشخص می گردد.

گفتار ششم: حداکثر مقدار قراردادی روزانه

با توجه به قرارداد فروش گاز، فروشنده به خریدار این اجازه را می‌دهد که با اشاره به هر روز که حداکثر مقدار گاز را برای تحویل در برابر با مقدار قراردادی روزانه مشخص کند و همچنین ممکن است اجازه تشخیص درصدهای بالاتر مقدار قراردادی روزانه را نیز بدهد که درصدهای بالاتر معمولاً Swing factor نامیده می‌شود. Swing factor اوج ذخیره گذاری گاز را نشان می‌دهد و به طور متوالی یک خریدار ترجیح می‌دهد که هر چقدر ممکن است Swing factor داشته باشد.

گفتار هفتم: گاز اضافی^۱

ممکن است خریدار چند بار در روز نیاز به تحویل مقدار گازی داشته باشد که بیشتر از حداکثر مقدار قراردادی روزانه است و با توجه به قرارداد سالانه ای دارد که بیشتر از مقدار قراردادی سالانه است (یا بیش از هر دوره کوتاه مدت یا حجم). با توجه به انتقال گاز از طریق خط لوله، گاز اضافی می‌توان همچنین به عنوان گاز تحویلی بوسیله فروشنده در پاسخ به دوره درخواستی معین بوسیله خریدار تعریف شود که بیرون از حدود زمان برای متغیرات گردآوری شده است.

گفتار هشتم: مقدار گاز

با توجه به انتقال گاز از طریق خط لوله، خریدار ممکن است بحث کند که بعلت اینکه او حق مسلمی برای دریافت مقداری گاز در سال بنابر مقدار قراردادی سالانه دارد، هر مقدار از گاز درخواستی بوسیله خریدار در روز بصورت اضافه بر حداکثر مقدار قراردادی روزانه و در مجموعه مقدار قراردادی سالانه در سال گاز اضافی نخواهد بود (بویژه زمانی که گاز اضافی در قرارداد قیمت گذاری شده است).

گفتار نهم: دیدگاه حقوقی معلوم بودن مبیع (گاز) و مقدار آن

ماده ۳۴۲ قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران می‌گوید: «مقدار و جنس و وصف مبیع باید معلوم باشد و تعیین مقدار آن به وزن یا کیل یا عدد یا ذرع یا مساحت یا مشاهده، تابع عرف بلد است.» پس وقتی که مورد معامله کلی است برای معلوم کردن آن باید مورد معامله از سه جهت بررسی شود. ماهیت، مقدار و اوصاف مهم. مقصود از ماهیت، ذات یا جنس است که مورد عقد از آن تشکیل شده است و در قرارداد فروش گاز «گاز طبیعی که همان پسماندهای هیدروکربنی است که به طور طبیعی در شرایط گازی با مخلوط گازی و مایع وجود می‌آید که شامل: متان، اتان، پروپان و ترکیبات هیدروکربنی سنگین تر مانند بوتان، پنتان، هگزان، هپتان و اکتان می‌باشد» (Roberts, 2008: 5). اوصاف مهم مورد معامله نیز اوصافی هستند که اغلب در جهت رضایت اشخاص مؤثر واقع می‌شوند، هر چند ممکن است در ارزش مورد معامله اثری نداشته باشند و به عبارت دیگر، آنچه در قرارداد فروش گاز و کیفیت گاز از اهمیت خاصی برخوردار است و در صورت دارا

^۱. EXCESS GSA

نبودن مشخصات لازم، گاز فاقد کیفیت گفته می شود. قراردادهای فروش گاز، دارای شرطی جهت تعیین مشخصات و کیفیت گازی است که فروشنده متعهد به انتقال آن به خریدار در نقطه تحویل است، میباشند. همچنین در صورتی که گاز فاقد مشخصات و کیفیت لازم باشد، ضمانت اجرای لازم قراردادی اعمال می شود. مشخصاتی که امکان دارد برای گاز اعلام شود اغلب در رابطه با ترکیبات شیمیایی، ارزش حرارتی، دمای گاز و سنگینی آن می باشد. گازی که کیفیات لازم را دارا نمی باشد می تواند خساراتی را به تجهیزات دریافت، انتقال و مصرف خریداران یا مصرف کنندگان نهایی گاز وارد آورد.

یکی دیگر از مواردی که باعث رفع ابهام در مبیع می شود مشخص نمودن و معلوم نمودن مقدار یا کمیت آن است. در قراردادهای فروش گاز، مقدار قراردادی، حداکثر میزان گازی است که فروشنده متعهد می شود در طول مدت قرارداد به خریدار تحویل دهد (Roberts, 2008: 86). این میزان معمولاً توسط فروشنده و بر اساس امکان استفاده از همان گاز تعیین می شود که پاسخگوی نیاز خریدار است. که این مشخص نمودن این مقدار بر اساس ماده ۳۴۲ تابع عرف بلد است که در ادامه توضیحات کاملتر داده خواهد شد. همانطور که قبلاً بحث گردید ما معمولاً دو نوع قرارداد در صنعت گاز داریم: یکی قرارداد تهیه و تحویل گاز و دیگری قرارداد اختصاصی میدان گاز به خریدار میباشد. در قراردادهای تهیه و تحویل گاز ما شرایط و مشخصاتی داریم، که قبلاً راجع به آنها توضیحات لازم داده شده است، به شرح ذیل است:

- عدم اختصاص میدان گازی خاص
- میزان گاز مشخص و ثابت
- مدت قراردادی ثابت
- منابع گازی معمول

مبحث چهارم: استعمال (تعیین) و برنامه ریزی (زمان بندی)^۱

به منظور اینکه نیازهای عملیاتی خریدار درست برآورده شود فروشنده باید اطلاع کامل از استعمال و برنامه ریزی که خریدار چه مقدار گاز می خواهد در نقطه تحویل، تحویلش گردد و در رابطه کدام دوره ها خریدار می خواهد آن گاز به او تحویل داده شود.

قرارداد فروش گاز در بردارنده روشی است که طی آن خرید آن میزان گازی را که بر اساس نیازهای تجاری یا اجرایی خود مشخص می سازد و فروشنده موظف به رعایت دوره های تعیین شده و استعلامی خریدار می باشد. آن مقدار گاز را در نقطه تحویل به خریدار تحویل دهد. به روایتی دیگر در اغلب قراردادهای فروش گاز، خریدار صاحب این ویژگی است که مقدار گاز را در دوره های زمانی استعمال شده مشخص نمایند. بنابراین مقدار گازی که روزانه قرار است استعمال و تعیین شود توسط خریدار و با توجه به نیازهایش می باشد.

در حقوق قراردادهای فروش گاز nomination استعمال یا تعیین میزان گاز بیان شده است و گفته شده:

^۱. Nomination and scheduling

بر اساس قرارداد، مشتری گاز به شرکت خط لوله ۲۴ ساعت قبل اعلام می کند که چه مقدار گاز در چه محلی باید تحویل داده شود. استعمال های روزانه سبب متعادل ماندن سیستم خط لوله می شود (هاشمی، ۱۳۸۴:۲۶۲).

و برای scheduling عنوان برنامه ریزی به شرح ذیل ذکر گردیده است:

فرآیندی که در آن، انتصابات ابتدا توسط مکان دریافت و قرارداد، تثبیت می شوند و توسط طرفین ابتدا و انتهای جریان، مورد تأیید قرار می گیرد. اگر ظرفیت تأیید شده، بیشتر یا مساوی کل مقادیر در نظر گرفته شده باشد، تمام مقادیر در نظر گرفته شده، زمان بندی شده اند. اگر ظرفیت تأیید شده کمتر از مقادیر در نظر گرفته شده باشد این مقادیر طبق اولویت زمان بندی در نظر گرفته می شوند (هاشمی، ۱۳۸۴:۳۳۱). معمولاً بیشتر زمان بندی و برنامه ریزی برای تحویل LNG در نظر گرفته می شود که از بحث ما خارج می باشد.

گفتار اول: تعیین یا استعمال^۱

تعیین و استعلامهای تحویل گاز ممکن است برای ارزشهای حرارتی یا برای واحدهای حجم مشخص شوند، بسته به اینکه چگونه قرارداد فروش گاز مقادیر گاز را تصریح می کند. با توجه به مکانیزم تعیین ها و استعمال های خریدار معمولاً خریدار به فروشنده یک استعمال (Nomination) داده شده دارد می دهد. نکته اساسی برای تعیین و استعمال روزانه گاز این است که بر تعیین و استعمال (Nomination) داده شده دارد می دهد. نکته اساسی برای تعیین و استعمال روزانه گاز این است که بر شروط دیگری مانند کسری گاز، گاز اضافی، تحویل گیری بیشتر یا کمتر از مقدار تعیین در قرارداد و..... نه تنها تأثیر می گذارد بلکه پایه و اساس محاسبه آنها نیز قرار می گیرد. تعداد دفعات تعیین و استعمال مقدار گاز در روز می تواند یکبار باشد و می تواند به دفعات اما بطور مساوی صورت پذیرد (Roberts, 2008: 100).

گفتار دوم: تغییرات و محدودیت ها^۲

در طول یک قرارداد فروش گاز ممکن است که خریدار پس از اینکه استعمال خود را به فروشنده جهت مقدار گاز تحویلی روزانه ارائه کرد و تعیین نمود بخواهد آن استعمال و تعیین را بر اساس تغییراتی که در مقدار نیازهایش تغییر دهد. بر همین اساس خریدار مرتباً سعی می نماید که تا جائیکه ممکن است بیشترین تغییرات را بر اساس نیازش به نفع خود در قرارداد پیش بینی نماید. در صورتیکه در طرف دیگر فروشنده نیز سعی می نماید که تغییرات مورد نظر خریدار را تا حدودی که می خواهد محدود نماید تا از ریسک احتمالی مربوط به کسری گاز رهایی پیدا کند. در هر صورت هر نوع تغییراتی که مربوط به استعمال و یا تعیین مقدار روزانه گاز می شود تغییر به محدودیتهای فنی و عملیاتی می باشد که فروشنده در زمینه تولید و تحویل گاز با آن روبرو می شود (Roberts, 2008: 103).

گفتار سوم: پیش بینی های میزان تقاضای گاز

به غیر از دادن استعمال و تعیین ممکن است قرارداد فروش گاز خریدار را ملزم نماید که پیش بینی خود را جهت مقدار گاز دیافتی ارائه دهد، که این پیش بینی ها ممکن است در رابطه با تحویلات سالانه، ماهانه، هفتگی و یا روزانه باشد و به فروشنده جهت برنامه ریزی کردن و زمان بندی نمودن عملیات تولید و تحویلش کمک نماید. از طرفی دیگر هم قرارداد

^۱ . Nomination

^۲ . Variations and Limitation

فروش گاز ممکن است که فروشنده را ملزم نماید که پیش بینی خود را از مقدار تولید گازش و یا توانایی تحویلش ارائه نماید. البته این پیش بینی ها می بایست تصریح گردند ولی این امر طرفین را مقید نمی نماید که بر اساس این پیش بینی ها عمل نمایند و هیچ گونه الزامی برای هر گونه عدم درستی و دقت در چنین پیش بینی هایی در نظر گرفته نمی شود (ibid:104).

مبحث پنجم: کسری گاز^۱

اصولاً هر میزان گاز (یا LNG) که فروشنده نمی تواند در پاسخ nomination خریدار تحویل دهد (یا نیاز زمان بندی شده) به عنوان کسری (short fall) طبقه بندی می شود مگر اینکه تقصیر فروشنده با شرایط خاصی توجیه شود. مثل شرط خاصی و یا فورس ماژور (Roberts,2008:107). کسری گاز به دلیل تقصیر فروشنده در عمل به تعهداتش سخت قرارداد فروش گاز و یا به دلیل تقصیر یک انتقال دهنده که فروشنده روی آن برای تحویل گاز تحت یک قرارداد حمل و نقل گاز حساب کرده بوجود می آید. معمولاً خریدارها تمایلی به این ندارند که برای اینکه چگونه و چه عاملی باعث کسری گاز شده به دادگاه روند. توجیح آنان این است که هر تقصیری از جانب فروشنده در جهت تحویل nomination خریدار برای گاز را به عنوان یک کسری گاز (short fall) تلقی کرده و نیز مسئولیت را بر عهده فروشنده برای یک ادعا در آینده نگهدارند که یکی از این شرایط تعهد فروشنده برای موارد کسری گاز را توجیه می کند.

گفتار اول: تحویلهای خطوط لوله گاز^۲

خریدار ممکن است درخواست بکند که آزمایش برای کسری گاز کامل است و در مقابل، تقصیر فروشنده برای تحویل هر قسمت از nomination خریدار اندازه گیری می شود برای اینکه چنین اتفاقی افتاده که فروشنده در کسری گاز مقصر بوده و الزام به جبران دارد، فروشنده ممکن است که در صدد اموری برآید که خود را از قیودی که در قرارداد فروش گاز برایش در نظر گرفته شده رهایی دهد مانند موارد زیر:

۱- درخواست برای چشم پوشی از مقدار گازی که در برابر کسری گاز باید جبران شود:

معمولاً از قراردادها مقداری به عنوان چشم پوشی از کسری گاز ذکر می شود و اگر کسری گاز با توجه به تقصیر فروشنده از آن مقدار فراتر رود می بایست آن مقدار فراتر را جبران کرد.

۲- درخواست برای محاسبه کل میزان روزانه قراردادی:

در این حالت کسری گاز در طول یک مدت معین میزان روزانه قراردادی حساب می گردد و اگر کسری گاز در یک دفعه از تعیین میزان روزانه گاز صورت گیرد، کل مقدار گازی که در آن روز تحویل گشته جمع می شود و اگر مقدار آن کمتر از میزان تعیین روزانه تحویل گاز توسط خریدار نباشد کسری گاز به حساب نمی آید (Roberts,2008:108).

^۱ .short fall

^۲ . Pipeline gas deliveries

گفتار دوم: استثنائاتی برای کسری گاز^۱

در قراردادهای فروش گاز لیستی از موارد و وضعیتهایی ذکر می شود که فروشنده توانائی تحویل گاز را نداشته و در عین حال این عدم توانائی کسری گاز محسوب نمی شود و فروشنده هیچگونه تعهدی برای کسری گاز ندارد.

این شرایط (استثنائات) بدین شرح می باشد (Roberts,2008:110-111).

الف) گازی را که خریدار تحویل نگرفته

زمانی که فروشنده گاز مورد درخواست خریدار را در نقطه تحویل آماده تحویل نموده باشد و علیرغم این آمادگی خریدار آن را تحویل نگیرد که بیانگر این باشد که فروشنده تقصیری در تحویل گاز نداشته است که این خود یک استثنائات از موارد کسری گاز می باشد.

ب) گازی که به دلایل فورس ماژور تحویل داده نشده است

زمانی است که یکی از دلایل فورس ماژور خریدار با فروشنده را تحت تأثیر قرار می دهد که گاز در نقطه تحویل، تحویل داده نشود.

ج) به دلیل انجام فعل یا عدم انجام آن (ترک فعل) امکان تحویل گاز به خریدار نباشد

زمانی است که فروشنده به دلیل فعل یا ترک فعل (تحت قرارداد فروش گاز) خریدار نمی تواند گاز را در نقطه تحویل، تحویل دهد.

د) طبق توافقاتی در قرارداد برای عدم تحویل گاز مجوزی صادر شده باشد

مثلاً گازی که در زمان تعمیرات تجهیزات تحویل نشده است و این مورد در قرارداد فروش گاز ذکر گردیده است. یا گازی که فروشنده ملزم به تحویل آن است فقط براساس یکسری عملیات متعارف (مانند ارزیابی و آزمایش گاز) و موارد دیگری که به علت کمبود زمان مطرح نشده است.

ه) مقدار گازی که تحویل نمی شود و در مقدار و میزان تعیین شده در قرارداد، قرار دارد

¹. Exclusions from shortfall

و) جایگزین برای تعهدات فروشنده

ممکن است که تقصیر فروشنده برای تحویل گاز فاقد کیفیت باعث اعمال کسری گاز شود که فروشنده خسارات خریدار را پرداخت می کند و همین کافی می باشد زیرا در اصول حقوقی نمی توان شخصی را بابت یک عمل ناقص و یا اشتباه دوبار جریمه نمود و یا دوبار الزام و تعهدی را انجام دهد. و اگر قرارداد مثلاً شروطی برای کسری گاز فاقد تکلیف ذکر شده و حال فروشنده گازی را تحویل می دهد که هر دو این شروط به آن مساوی و جاری است اما فروشنده فقط مسئول یکی از آن شروط می باشد.

گفتار سوم: تعهد و ضمانت فروشنده برای کسری گاز

زمانی است که فروشنده نمی تواند مقدار گازی را که در قرارداد فروش گاز تعهد کرده است را تحویل خریدار دهد و از این طریق خریدار که برای دریافت آن گاز برنامه های تجاری برای خود در نظر گرفته متضرر می شود.

ممکن است که خریدار گاز از این کسری گاز در زمینه ذخیره سازی آن و فروش دوباره به مصرف کننده نهایی خسارت ببیند و برای جایگزین نمودن سوخت های جایگزین گاز مجبور به افزایش هزینه هایش شود و این عدم تعادل شبکه با توجه به اینکه خریدار گنجایش و ظرفیت را داشته ولی گازی از طرف فروشنده به او نرسیده است.

بعضی اوقات ممکن است که در قرارداد گاز در زمینه متعهد کردن فروشنده برای کسری گاز چیزی گفته شده است ولی خریداران معمولاً انتظار دارند که فروشنده می بایست بگونه ای تعهداتی را قبول نماید که در حقیقت کسری گاز را قبول نموده باشد و برای همین گزینه ها و چاره هایی در قراردادهای فروش گاز بکار بسته می شود.

گفتار چهارم: طبقه بندی مجدد برای کسری گاز^۱

مقداری از گازی که تحویل خریدار نشده این احتمال را دارد که به عنوان کسری گاز دوباره دسته بندی و طبقه بندی شود و یا اینکه اساساً از طبقه بندی کسری گاز خارج شود.

در هر صورت طرفین قراردادهای فروش گاز با توافق یکدیگر و یا با تصمیم یک کارشناس این طبقه بندی مجدداً در قراردادهای فروش گاز لحاظ نمایند.

برای مثال بعضی از این شرایط را در ذیل ذکر می نمایم (Roberts, 2008: 119-120).

الف) گازی که تحویل داده نشده ولی بعداً به عنوان کسری گاز دوباره شناخته می شود:

مثلاً مقداری از گاز که به خریدار تحویل نشده ولی باز هم در زمره کسری گاز تلقی شده است ولی بعداً به این نتیجه می رسند که این گاز تحویل نشده را بعنوان کسری گاز در نظر بگیرند.

^۱ . Reclassifying shortfall

مثلاً به عنوان یک خواسته فورس ماژور و یا یکی از استثنائات کسری گاز، کسری گاز شناخته شده ولی بعداً با برداشتن آن خواسته فورس ماژور و یا استثناء در زمره کسری گاز مجدداً قرار می گیرد.

ب) کسری گازی که بعداً مشخص شود و تعیین می شود که کسری گاز نبوده ولی در ابتدا کسری گاز تلقی شده بود:

برای مقداری از گاز تحویل داده شده توسط فروشنده به خریدار که اصولاً جزء کسری گاز تلقی نمی شده ولی قبلاً آن را کسری گاز تلقی کرده بودند.

ج) گازی که تحویل داده نشده بوده ولی بعداً ثابت می شود که تحویل داده شده بود:

این مورد نقاط بحرانی است که کسری گازی در نظر گرفته می شود برای گازی که تحویل نشده است ولی بعداً به این نتیجه می رسند که این گاز قبلاً توسط فروشنده به خریدار تحویل نشده که این نتیجه گیری در راستای بررسی دقیق تر مسائل مربوط به زمان بندی و یا محاسبه و یا بررسی کنترل برای تحویل مقدار گاز انجام می شود.

د) گازی که تحویل نشده ولی ثابت شده که تحویل نشده:

در مواردی ثابت می شود که مقدار گازی که تحویل نشده اصولاً به خریدار تحویلاً نشده و می بایست در زمره کسری گاز قرار گیرد که این امر در نتیجه کشف خطاهای مربوط به کنترل تحویل مقادیر گاز و یا زمان بندی ها و محاسبه ها است.

گفتار پنجم: چگونگی و قواعد مربوط به اداره کردن کسری گاز

الف) تصمیم کارشناس

زمانی که اختلافی میان فروشنده و خریدار در رابطه با میزان گاز تحویلی و دریافتی بوجود می آید که آیا کسری گاز است و یا خیر؟ قرارداد فروش گاز می بایست یک مکانیزمی را برای حل فوری و سریع این اختلاف در نظر بگیرد که معمول ترین این مکانیزم رجوع به یک کارشناس برای تصمیم گیری در این زمینه است (Roberts, 2008: 121-124).

ب) اطلاع دادن از یک کسری گاز احتمالی

زمانی که احتمال دارد خریدار از یک کسری گاز احتمالی از طرف فروشنده ضرر کند قرارداد فروش گاز فروشنده را ملزم می کند که حتماً به خریدار از احتمال چنین کاهش گازی خبر دهد. مثلاً احتمال دارد که برای اتفاقاتی گاز گردشی کرده و برگشت کند و قطع شود که این امر می تواند در صورت عدم اطلاع فروشنده به خریدار نتایج مشکل آفرینی برای خریدار ایجاد کند و یا حتی اینکه برای مصرف کنندگان نهایی خریدار ایجاد اشکال نماید. این امر که فروشنده می بایست این کاهش بالقوه را به خریدار اطلاع دهد باعث می شود که خریدار بتواند امکانات و یا تمهیداتی را در نظر بگیرد که سوختهای جایگزین را در نظر بگیرد که این نوع مدیریت خوب می شود.

ج) اختصاص رتبه ای از کسری گاز^۱

^۱. Prorota allocation of shortfall

زمانی فروشنده گاز را به خریداران متعددی تحویل می دهد و به همین علت نمی تواند به مقدارهای تعیین شده آنها برسد و همین امر باعث می شود که خریداران بطور همزمان تحت تاثیرات منفی عدم کامل تحویل قرار بگیرند در چنین حالاتی قرارداد فروش گاز شرایطی را در نظر می گیرد که فروشنده می بایست مجموع مقدار گاز را که باید به خریداران تحویل دهد را بر اساس مقدار تعیین آنها و بر حسب رتبه بین آنان پخش نماید.

بصورتیکه کسری گاز بین همه آنان به اشتراک گذاشته شود و در این بین هیچ خریداری حق ویژه ای جهت تحویل گاز پیدا نمی کند.

البته مواردی است که شاید برای یک خریداری (جدید) شرایطی خاص و ویژه در نظر گرفته شود البته در محدوده قرارداد فروش گاز که البته این حالت باید از طرف فروشنده اعلام گردد.

د) تخصیص و اختصاص حسابرسی کسری گاز^۱

زمانی که قرارداد فروش گاز برای رتبه بندی مجموع کسری گاز را اختصاص می دهد احتمال دارد که خریدار بخواهد تقاضایی مبنی بر حسابرسی داشته باشد که مطمئن شود آیا این تخصیص و اختصاص به صورت صحیحی از جانب فروشنده اجرا شده است یا خیر؟

حال پس از این حسابرسی اگر خریدار کشف کند که مقدار کسری گازی که برای او اختصاص داده شده بود به صورت صحیحی اجرا نشده و خریدار مقدار تحویلهایی که داشته و مقدار کسری گاز او بیشتر از مجموع کسری گازی بوده و ضرر به او خورده و این ضرر پیش از آن باید بوده است در این حالت خریدار ممکن است که تقاضا و درخواست نماید که طبقه بندی و سقف بندی مجردی از آنچه تا کنون توسط فروشنده اظهار شده و نشده راجع به کسری گاز انجام شود و راهکارهای جدید دوباره برای تخصیص انجام شود.

ه) گزارشات و دسترسی به امکانات

خریدار احتمال دهد که از فروشنده درخواست نماید تا او گزارشات مربوط به تبادل گاز و غیره را در رابطه با دلایل کسری گاز فروشنده و اینکه بتواند به آن گزارشات دسترسی داشته باشد را بخواهد.

و از این طریق به مطالعه امکانات فروشنده اقدام نماید تا از امکانات و توانایی فروشنده اطلاع کسب نمایند و بفهمند که در چه میزانی فروشنده توانایی دارد و از طرفی هم برای آینده خود در رابطه با تحویل گاز مورد نیازش اطلاعات کسب نماید و مطمئن شود.

مبحث ششم: تحویل گیری گاز کمتر یا بیشتر از میزان تعیین شده در قرارداد (میزان تعیینی)

طبق مفاد قرارداد خریدار مقدار گاز مورد نیاز خود را تعیین می کند و به فروشنده اعلام می نماید و فروشنده نیز ملزم و متعهد به تحویل آن به خریداری باشد و خریدار هم متعهد و ملزم به تحویل گیری آن مقدار تعیینی می باشد. در جایی خریدار توانایی این امر را دارد که با کنترل جریان و فشار گاز مقدار کمتر یا بیشتری از مقداری که فروشنده گاز تحویل داده، تحویل گیرد که در این قسمت به این مورد می پردازیم:

^۱ . Auditable allocation of short fall

گفتار اول: مسئولیت خریدار جهت تحویل گیری گاز کمتر از میزان تعیینی^۱

برای اینکه خریدار از عملکردی مثل تحویل گیری گاز کمتر از میزان تعیینی دلسرد شود قراردادهای فروش گاز مفادی را در بردارند که در آن به کمک فروشنده بیاید. چون احتمال دارد که در این حالت فروشنده توسط عمل خریدار متضرر شود و مجبور به پرداخت خسارت گردد.

گفتار دوم: مسئولیت خریدار جهت تحویل گیری گاز بیش از میزان تعیینی^۲

در زمانی که فروشنده گاز مقدار تعیینی توسط خریدار را تا نقطه تحویل آماده نموده است ولی خریدار به میزان بیشتری از میزان تعیینی و اعلامی به فروشنده گاز برداشت می نماید که به این امر تحویل گیری بیش از میزان تعیینی می گویند. این عمل توسط خریدار برای فروشنده ایجاد مشکلاتی می نماید.

مبحث هفتم: قیمت و قیمت گذاری گاز

قرارداد فروش گاز مکانیزی را برای تعیین قیمت قابل پرداخت بوسیله خریدار برای کیفیت های گاز ارائه شده بوسیله فروشنده ذکر می کند. قیمت می تواند بوسیله ارجاع به ارزش های حرارتی یا واحدهای اندازه، بسته به چگونگی ارائه گاز بوسیله قرارداد فروش گاز تعیین گردد.

مبحث هشتم: تحویل گیری گاز دیرتر و یا زودتر از موعد تعیین شده

در قراردادهای فروش گاز این امکان دیده شده برای زمانی که خریدار در طی مدت زمانی گازی را دیرتر از موعد مقرر تحویل گرفته و از فروشنده و یا اینکه گازی را زودتر از موعد مقرر دریافت داشته است.

مبحث نهم: حل و فصل اختلافات

در طول مدت زمانی که قرارداد فروش گاز در حال اجرا می باشد و یا بطور کلی از زمان عقد آن با توجه به مفاد قرارداد و موارد آن و توافقاتی که طرفین در آن نموده اند احتمال دارد در بعضی از موارد ایجاد اختلاف نماید باید در قرارداد فروش گاز مواد و مواردی پیش بینی گردد که این اختلافات و استمرار آن باعث جلوگیری از سرعت انجام قرارداد و یا تاثیر بر قرارداد فروش گاز نشود.

اهمیت این موضوع اغلب در ضمن توافقات برای انجام یک پروژه مغفول می ماند.

گفتار اول: پیش بینی اختلافات

اختلافات ممکن است برای مثال بین طرفین قرارداد فروش گاز با توجه به عدم دقت به موارد ذیل بوجود آید:

۱- اجرای تعهدات :

جایی که یک طرف به طور صحیح تعهدات یا الزامات مهم و مورد نیاز و موجود در قرارداد فروش گاز را اجرا کرده .

۲- درخواست فروش مازور :

در جایی است که برای یک طرف شرایطی فورس مازور ایجاد می شود که باعث کوتاهی در اجرای تعهدات خود می شود که باید فوراً جبران شود.

^۱ . Under take Gas

^۲ . Overtak Gas

۳- صورت حساب ها:

چنانچه صورتحساب ها یا فاکتورها دقیق باشند.

هر گاه اختلافی ایجاد گردد که باعث اعتراض شود. بدون توجه به اینکه از چه راهی و به چه شیوه ای باید اعتراض گفته شود و رسیدگی شود؛ قرارداد فروش گاز می بایست طرفین را به ارائه اجرای تعهدات مربوطه و الزامات قاصد ممکن متعهد نماید.

گفتار دوم: مذاکرات رسمی و غیر رسمی

برخی توافقات باعث می شود که مدیریت ارشد طرفین در رابطه با ایجاد اعتراضات و سعی در برطرف نمودن آن بوسیله مذاکرات غیر رسمی انجام دهند. که این حالت معمولاً در مراحل اولیه یک اختلاف انجام می شود. مکانیسمی رسمی تر برای گفتگو وجود دارد که به آن ADR (Alternative dispute resolution) می گویند که یک روشی برای جایگزینی طرح دعوی قضایی یا دادگاهی می باشد. ADR به عنوان اینکه نتیجه ای ارزان تر و سریعتر از مثلاً حکمیت یا دعوی قضایی است و به علت غیر رویارویی بودن ممکن است موقعیت بهتری در حفظ روابط تجاری در طول بررسی و رسیدگی و تشخیص اعتراض و حل اختلافات موجود و بعد از آن باشد.

گفتار سوم: رجوع به کارشناس

ممکن است بر اساس برخی توافقات که طرفین انجام می دهند، توافق کنند که یک کارشناس مستقل برای تشخیص موضوعات مهم مورد اختلاف و اعتراض تعیین نمایند (به طور نمونه اعتراضات مربوط به فاکتورها و صورتحساب ها و پرداخت ها، مطالبات بی نتیجه، ارزیابی و دیگر اختلافات تکنیکی)

گفتار چهارم: رجوع به دادگاه و قضات

رجوع به دادگاه و قضات نوع دیگری از مواردی می باشد که می توان برای حل اختلاف در نظر گرفت و به سادگی در آن مرجع قضایی به اختلافات رسیدگی می نمایند که این خود یک دوره طولانی را شامل خواهد شد.

گفتار پنجم: قانون حاکم

طرفین قرارداد فروش گاز می توانند تعیین کنند که چه قانونی با قواعدی را برای نظارت بر اجرای تعهداتشان حاکم نمایند. انتخاب قانون حاکم سیستمی قانونی خواهد بود که در زمان بروز اعتراضات و اختلافات بر اجرای تعهدات نظارت می کنند.

بدلیل آنکه در قرارداد فروش گاز که بین المللی می باشد بهتر است که یک قانون بی طرف به عنوان قانون حاکم ترجیح داده شود.

بطور اساسی دو طرف یک قرارداد اختیار کامل دارند که هر قانون یا قواعدی را که می خواهند بر قرارداد خود حاکم نمایند بعلاوه بهتر می باشد که طرفین قانون حاکم را در قرارداد خود بصورت صریح اعلام نمایند تا اینکه آن را بعهده حقوق بین الملل خصوصی بگذارند.

این انتخاب قانون حاکم می تواند انتخاب قانون کشور یکی از طرفین یا یک کشور ثالث باشد یا اینکه اصول حقوقی مشترکی در سیستم هر دو کشور باشد.

حتی این امکان وجود دارد که طرفین *Lex mercatoria* را که اصول تجاری و عرضی حاکم بین تجاری باشد را انتخاب نمایند. همچنین در بسیاری از داوریه‌ها دیده شده است که داوران سعی دارند که موارد ذیل را تعیین و ارزیابی نمایند.

General principles of law
Principles of international trade law
The international law of contracts
General principles of contract

به همین دلیل بیشتر دادگاهها و ملیتهای داوری به انتخابی که طرفین در قراردادها انجام داده اند احترام می گذارند و به آن عمل می نمایند.

قانون انگلیس و پانیویورگ انتخاب اولی از یک قانون حاکم بی طرف هستند که اکثراً به عنوان قانون کشور ثابت مورد استفاده قرار می گیرند. زیرا قراردادهای بین المللی به زبان انگلیسی تنظیم می گردند و این قوانین چون مناسب تفسیر اختلافات در زبان انگلیسی است کمک زیادی به تفسیر قراردادها نمی نماید و نتیجه اعمال اینگونه قوانین از تعیین و اطمینان خاصی برخوردار است و تقریباً در بر دارنده تمامی اصول حقوقی و روکشیهای حقوقی می باشد (Roberts, 2008:369).

انتخاب اصول *Lxe mercatoria* یا ارجاع به *amicable composition* در موارد متعدد به چشم می خورد مفوم و معنی *Lex mercatoria* فی نفسه خالی از شبه نیست. بدلیل اینکه بعضی از این اصطلاح معرفی غرفها و رویهها تجاری است بطور کلی ممکن است در معاملات تجاری میان طرفین بوجود آمده باشد و برخی آن را معرف یک رژیم حقوقی می دانند که برخاسته از معاهدات همه جانبه است. در صورتیکه طرفین انتخاب قانون حاکم را به *Lex mercatoria* یا ارجاع به *amicable composition* بسپارند. این ریسک را به همراه دارد که هیات یا دیوان مذکور، قانون حاکم را بر اساس دیدگاههای خود و صرف نظر از انتظارات طرفین انتخاب کنند (Griffin, 2002:106-107, Paul, Herbert Smith). در مواردی هم که طرف قرارداد قانون حاکم را انتخاب نکرده باشند دیوان دادرسی تلاش خود را می کند تا قانون حاکم را بر اساس اصول تعارض قوانین و حقوق بین الملل خصوصی مشخص نماید.

بطور کلی پس از این مباحث می توان گفت که اصل حرمت و لزوم قرارداد در همه سیستم های حقوقی به عنوان اساس و مبنا مورد قبول واقع شده است لیکن این اصل به تنهایی، و فی نفسه، راهی برای حل مشکلات قرارداد نیست. تفصیل و تبیین مفاد اصل، و موارد اعمال و گستره آثار آن بر عهده نظام حقوقی معینی است که آن را قانون حاکم نامیده اند. گفته می شود که طرفین همچنان که حق دارند نسبت به مفاد قرارداد توافق کنند این حق را نیز دارند که قانون حاکم بر روابط قراردادی خود را مشخص سازند و داور یا دادگاه نمی تواند از قانونی که دو طرف قرارداد برگزیده اند تخلف ورزد.^۲

مبحث یازدهم: داوری و ساختار سازمان های داوری

بررسی اجمالی برخی قوانین، رویه های قراردادی و داوری راجع به قراردادهای بین المللی نفت و گاز نشان می دهد که با متحول شدن ساختارهای قراردادی بین کشورهای نفت خیز توسعه یافته یا در حال توسعه و شرکتهای بین المللی، شروط داوری نیز راه تکامل را در پیش گرفته اند بدین نحو که هم قانونگذاران این کشورها و هم رویه عملی فعالان خصوصی عرصه نفت و گاز با ترجیح تعیین چارچوب های شرط داوری در قالب ارجاع اختلافات خود به مقررات و احیاناً مراکز داوری، همچون انستیرال، اتاق بازرگانی بین المللی و "مرکز بین المللی حل و فصل اختلافات راجع به سرمایه گذاری"^۱ سعی در مدیریت شایسته اختلافات احتمالی و امتناع از ورود در نابسامانی های خاص داوری گذشته دانسته اند (آریان کیا، ۴۱:۲۱۴).

ماشویه های مختلفی داریم که می تواند جایگزین دادگاه ها شوند چرا که دادگاهها معیبه دارند که از جمله آن به طولانی بودن رسیدگی هزینه بر بودن در خیلی از موارد دیگر می توان اشاره نمود که در شیوه های جایگزین مزایایی وجود دارد که از جمله: می توان به عدالت اختصاصی، سرعت در رسیدگی، هزینه کمتر، محرمانه و غیر علنی بودن، تخصصی بودن رسیدگی، قواعد رسیدگی مبنی بر تراضی، رسیدگی در محیطی دوستانه، کاهش پرونده ها در محاکم دادگستری که این مزیتی برای دولتهاست، رسیدگی سازمان اشاره نمود. شیوه های جایگزین دادگاه ها به این شرح می باشد:

مذاکره، کارشناسی، میانجیگری و سازش، عملیات حل اختلاف، داوری، که در این میان داوری همانطور که در صدر اشاره شد از بهترین روشها می باشد.

تفاوت مهم داوری با سایر روشها در این است که داوری یک شیوه حقوقی حل اختلاف و مبتنی بر قانون است. در میانجیگری میانجی نیازی به مراجعه به قانون ندارد، چهارچوب کار و ملاک تصمیم منافع طرفین و منافع خودش است و پیدا کردن نقطه Optimize منافع هر سه طرف است. اما داور مکلف است بر اساس قانون رای دهد و نمی توان مثل یک میانجی رای دهد پس داوری شیوه ای حقوقی غیر قضایی است. بنابراین در شیوه داوری حضور قانون پررنگ است که در شیوه های دیگر نیست. معمولاً در قراردادهای بین المللی داوری به قرارداد شیوه انجام می شود.

۱- داوری به صورت موردی و خاص است.

۲- داوری به صورت سازمانی است.

ولی هر دو داوری موردی است منظور از داوری سازمانی، انجام داوری توسط سازمان یا موسسه تخصص داوری هدایت و مدیریت می شود.^۲

^۱ . The International Center for settlement of Investment Disputes

^۲ . institutional arbitration

پس از تعیین موضوع داوری، باید تصمیم‌گیری شود که آیا طرفین می‌خواهند یک داوری موردی^۱ ایجاد کرده و یا از داوری سازمانی^۲ استفاده کنند. در داوری موردی، طرفین باید بسیاری از جزئیات مربوطه به داوری و شیوه رسیدگی را پیش‌بینی کنند، در صورتیکه در داوری سازمانی طرفین از مقررات از پیش تهیه شده مانند مقررات آنستیرال و یا اتاق تجارت بین‌المللی و غیره استفاده می‌کنند و لازم نیست وارد جزئیات شوند. استفاده از روش داوری سازمانی معمولاً بر داوری ترجیح دارد، زیرا لازم امنیت طرفین در مورد جزئیات داوری با یکدیگر مذاکره و توافق برسند (شیروی، ۱۳۷۸). داوری یک جریانی است که حقوق قانونی و تعهدات طرفین در اقدامات اختصاصی که مورد اختلاف واقع شده را بررسی می‌کند و به نتیجه می‌رساند. قراردادهای فروش گاز برای زمانی که بین طرفین قرارداد در مدت زمان قرارداد اختلافاتی ایجاد می‌گردد، روشی را در نظر گرفته تا این اختلافات حل‌گردند. یکی از مواردی که طرفین باید در زمینه آن تصمیم خود را بگیرند این مورد می‌باشد که داوری موردی^۳ باشد یا به دیوان داوری بین‌المللی سپرده شود. همانند مراجعی که در قبل ذکر گردید. هر یک از این دو دارای معایب و محاسنی می‌باشد. برای مثال داوری موردی بیشتر با شرایط طرفین سازگار است در صورتیکه توافق بر هر داوری از طریق دیوانهای بین‌المللی در ابتدا راحت است ولی در برخی موارد سخت می‌گردد. در کل نمی‌توان به نتیجه مشخص رسید که کدام یک بهتر می‌باشد.

انتخاب یک داور از جهت سریع بودن و ساده بودن و کم‌هزینه بودن دادرسی از جهاتی خیلی بهتر می‌باشد ولی انتخاب دو داور معایبی دارد که احتمال دارد در نتیجه رای داوری تاثیر گذار شود البته انتخاب یک داور هم می‌تواند معایبی مانند عدم توافق طرفین بر یک داور را شامل شود.

هیئت داوری بطور مثال ۳ نفر از جهاتی خوب است یعنی هر کدام از طرفین یک داور و دو داور، داور سوم را انتخاب می‌نمایند.

که این مورد در بند قرارداد فروش گاز ماده ۷ مقررات داوری آنستیرال بدین شرح آمده:

اگر قرار شود که سه داور منصوب گردند، هر طرف یک داور تعیین خواهد کرد. دو داوری که به این ترتیب منصوب شده‌اند. داور سوم را انتخاب خواهند کرد که به عنوان داور رئیس انجام وظیفه خواهد کرد.

در بعضی از مواقع با توجه به اینکه در قرارداد ذکر گردیده اختلافات از طریق مراجعه به داوری حل و فصل گردد این احتمال می‌رود که یکی از طرفین در انتخاب داور تعلق کند و یا اصلاً انتخاب ننماید. به همین دلیل در قرارداد داوری که در قرارداد فروش گاز ذکر می‌گردد این نکته یادآوری می‌شود که اگر در مدت زمانی مشخص طرفین برای تعیین داور به توافق نرسیدند یک مرجع این انتخاب را انجام می‌دهد. بر اساس قوانین **Uncitral** یکی از طرفین می‌تواند از دبیر کل دیوان دائمی داوری تقاضای تعیین مرجع ناصب را بنماید. که در این رابطه بند دوم ماده ۷ مقررات داوری آنستیرال کاملاً به آن اشاره نموده است.

1. ad hoc arbitration

2. institutional arbitration

3. ad hoc

موارد زیر در تنظیم شرط داوری می بایست در نظر گرفته شود (Griffin, 2011: 111):

- ۱- مسئله محرمانه بودن در جریان داوری
 - ۲- ایجاد امکان استفاده از دستور موقت یا قرار تأمین جهت جلوگیری از اطاله دادرسی
 - ۳- حذف نمودن امکان تجدید نظر
 - ۴- تعیین برخی جزئیات برای انجام دادرسی از قبیل: نحوه تعرفه، جرح و تعدیل شهود، ابلاغ، تکرار لایحه ها و مطرح نمودن اسناد و مدارک، که احتمال دارد در دیوان های داوری این مقررات وجود نداشته باشد.
 - ۵- زبان داوری
 - ۶- انتخاب دقیق و مشخص محل داوری
 - ۷- امکان و نحوه اجرای رای داوری که در این خصوص پیوستن به کنوانسیون نیویورک ۱۹۸۵ از اهمیت خاص و بالایی برخوردار است.
- مقررات و حقوقی برای تحویل گیری دیرتر از موعد و یا زودتر از موعد است که این مقررات با هم وسیله مهمی در قادر ساختن و توانا کردن خریدار برای تحویل تعهدات دریافت یا پرداخت خود در سایر عملکرد و یا مقررات تجاری می باشد که برای عمل تحویل گیری زودتر یا دیرتر از موعد غیر قابل پیش بینی در نظر گرفته می شود.

جمع بندی

اصول حاکم بر قراردادهای فارغ از نوع قرارداد است که در اغلب قراردادهای گازی مورد توجه واقع می شوند دارای شرایطی است که از مرحله پیش از انعقاد قرارداد تا پس از انعقاد قرارداد را شامل می شود. در این قراردادهای مفادی تحت عنوان چگونگی نحوه اعطا فروش گاز مطرح می شود با این حال وجود جزئیات مختلف در این قراردادهای می تواند نه تنها به تقویت یک قرارداد مناسب کمک کند بلکه نحوه دستیابی به گاز را تحت شرایط متعدد پیش بینی میکند. به طور کلی ممکن است هر کشوری با توجه به نوع خاصی از شرایطی که در آن قرار دارد از شیوه خاصی برای بستن قرارداد استفاده کند اما در این پژوهش تلاش شد تا نشان داده شود که کلیات هر قرارداد گازی شامل چه مفادی می باشد و سوای از قوانین حاکم بر کشورهای صاحب ذخایر گازی چگونه یک قرارداد گازی معقد می شود.

البته باید توجه شود که در رابطه با فروش گاز و انتقال آن در بازار تجارت جهانی گاز همیشه باید نکاتی را مد نظر داشت. چرا که بازار تجارت جهانی گاز همانند دیگر کالاها قواعد ساده ای ندارد. مواردی را که می بایست در زمینه تجارت جهانی گاز در نظر داشت به این ترتیب و شرح می باشد. اولین نکته آنکه می بایست در مذاکرات ترتیبات و شرایطی جهت فروش گاز در نظر گرفت، دومین نکته آنکه ترتیبات و شرایطی برای گاز مورد بحث جهت انتقال به خریدار در نظر گرفته شود و سومین نکته آن است که دو مورد قبل در قالب برنامه و قراردادی باشد که این عمل تجاری گردد و برای طرفین قراردادهای مفید واقع شود. شرایط و ملاحظات قراردادهای گازی بسیار مهم هستند و باید به دقت در نظر گرفته شوند. این قراردادهای برای هر دو طرف، یعنی تأمین کننده گاز و خریدار گاز، به تعریف شرایطی که می بایست رعایت شوند و در نتیجه به انجام معامله گازی بیشتر کمک می کنند. در کل اهمیت شرایط و ملاحظات قراردادهای گازی عبارتند از:

۱. تضمین تأمین گاز: قراردادهای گازی به طرف خریدار تضمین می دهند که گاز مورد نیازشان به میزان و کیفیت مشخصی فراهم خواهد شد.
۲. تعیین قیمت و شروط پرداخت: قراردادهای گازی شرایط مالی اطلاعاتی را مبنی بر قیمت و شرایط پرداخت مشخص می کنند، که این امر به هر دو طرف کمک می کند تا بتوانند درآمد و هزینه های مرتبط خود را برآورد و مدیریت کنند.
۳. تعیین مسئولیت: قراردادهای گازی مشخص می کنند که هر طرف بر عهده چه وظایف و مسئولیت هایی قرار دارد، مانند تأمین و حفظ تأمین گاز یا تحمل هزینه های مربوط به نقل و انتقال گاز.
۴. طول مدت قرارداد: قراردادهای گازی معمولاً برای مدت طولانی امضا می شوند و این امر به هر دو طرف امکان می دهد برنامه ریزی بهتری برای تولید و استهلاك گاز داشته باشند.

منابع

- آریان کیا، رضا (۱۳۸۸)، شروط داوری در سیر تحولات حقوق قرارداد های بین المللی نفت و گاز، مجله حقوقی بین المللی، مرکز امور حقوقی بین المللی ریاست جمهوری، شماره ۴۱. صص ۲۱۶-۲۱۴
- حسنتاش، سید غلامحسین، رهیافتی به روش شناسی تبیین استراتژی توسعه گاز کشور، مجله راهبرد، مرکز تحقیقات استراتژیک کشور، ۱۳۸۶، شماره ۴۳، ص ۴۲.
- خالقی، رویا- روزی روزگاری گاز، ماهنامه تخصصی، آموزشی، پژوهشی و تحلیلی تازه های انرژی، مهرماه ۱۳۸۸، شماره ۱۰، ص
- شیروی (۱۳۷۸) عبدالحسین، تنظیم قرارداد داوری با توجه به قانون داوری تجاری بین المللی ایران، مجله مجتمع آموزش عالی قم، پاییز ۱۳۷۸.
- نفت و شکوفایی، روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران، پاییز ۱۳۸۸، جلد دوم، ص ۱۲.
- هاشمی- جوان، مهدی- افشین، لغتنامه مفاهیم انرژی، سازمان بهینه سازی مصرف سوخت کشور، نشر ذره ۱۳۸۴، ص ۳۳۱.

Eia (2006), Chapter4, natural Gas. International Energy outlook. Energy in formation Administration Report (An official <http://www.eia.doe.gov> statistics from U.S Government), 2006, p.2

Griffin paul, Herbert smith(2002), transnational Gas projects and their Agreement, ed. Martyn R.David, London: sweet and Maxwell, 2002, pp.106 and 107

Morishima H., Natural Gas Bruding to the Future Energy, <Http://cat.inist.fr>,2006,p.1.

Roberts Peter, Gas sales and Gas Transportation Agreements: Principles and Practice, London, Sweet and Maxwell, 2008, p15.

Unknown, current natural gas contract Issues in the united states take or pay disputes, 1978.p.1.